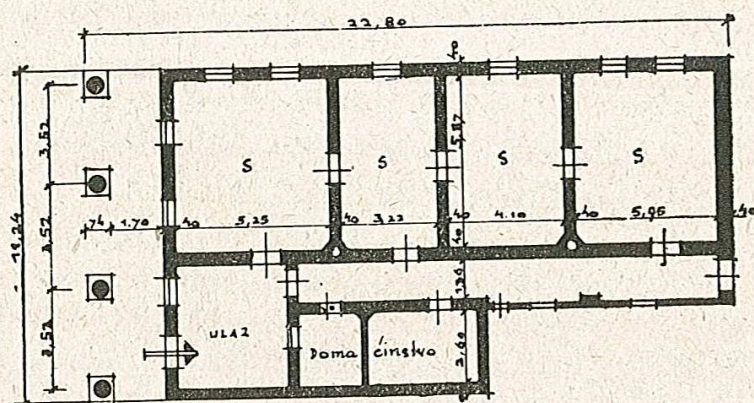
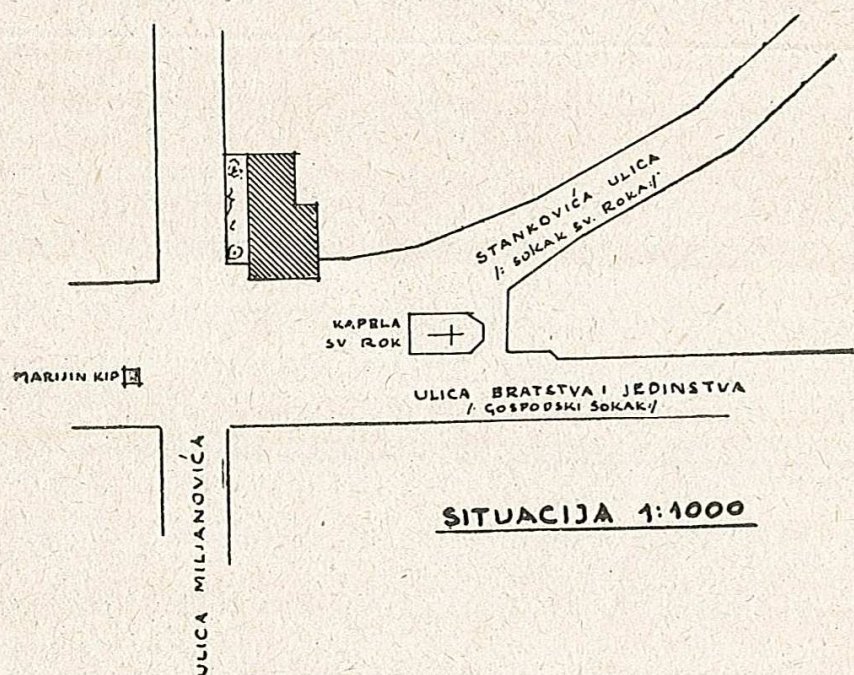

Kuća porodice Kragujević u Osijeku

Cesta koja izlazi iz tvrđe i vodi u donji grad, razdvaja se nakon jedno 700 metara i dok glavni put vodi pravo na Trg Vladimira Nazora, drugi se odvaja više ka obali Drave, današnja ulica Bratstva i Jedinstva, a treći krak između njih formirao je ulicu Sare Bertić. Ulazeći ovako u donju varoš ove ulice daju nam sliku o postanku i naseljavanju donje varoši.

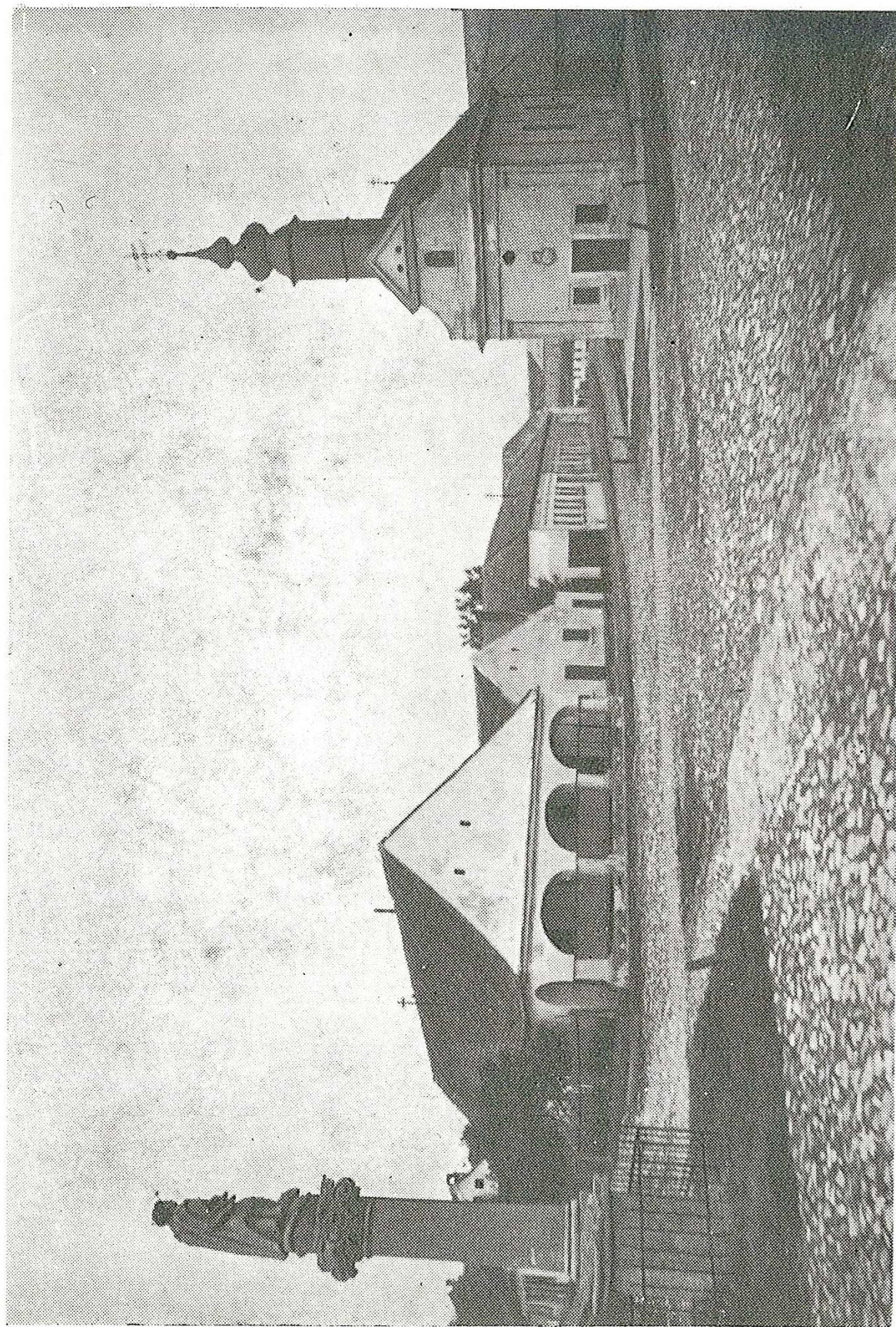
TLOCRT 1:200

SITUACIJA 1:1000

Sl. 1

Naime kada je početa izgradnja osječke tvrđave i tvrđavskih bedema 1710. godine, stanovnici Podgrađa u tvrđi, kao i oni sa Otoka (danas Podravlje) bili su raseljeni, da bi se pred utvrdama dobio čist i brišan prostor. Tada su se prvi naselili oko današnje Šamačke ulice i tako udarili temelje današnjoj gornjoj varoši. Oni pak sa Otoka naselili su povišenu obalnu terasu nekadašnje stare Murse t. j. predio današnjih ulica Stankovića, Sare Bertić i Bratstva i Jedinstva i tako osnovali novo naselje pod imenom donja varoš.

Sl. 2.

Foto: J. Pavelić

Ove su ulice kroz stoljeća mijenjale nazive, a u početku nisu se ni zvale ulice, nego po turskom sokaci. Tako se današnja Stankovićeve ulica prema općinskim knjigama iz god. 1785. zvala Nenadov sokak, po mapama iz god. 1870. sokak sv. Roka, poslije pak Vladičina ili Biskupska ulica.

Sl. 3

Foto Szege

Tu na početku Stankovićeve ulice br. 1 na raskršću sa ulicama Miljanovićevom i Bratstva i Jedistva stoji stara kuća porodice Kragujevića, dugogodišnjih osječkih kazandžija (sl. 1). U općinskoj knjizi iz god. 1875. (Fassionsbuch der Gemeinde der Stadt Esseg) ta kuća u Nenadovom sokaku nosi kućni broj 49, što znači da je tada već postojala.

Prvi Kragujević doselio se u Osijek vjerovatno iza godine 1740. i radio kao kazandžija, a već iza godine 1780. nalazi se ime Ignatija Kragujevića u spiskovima za prikupljanje doprinosa za gradnju pravoslavne crkve u donjoj varoši. Od tada Kragujevići se često spominju kao

crkveni oci, školski oci ili epitropi, iz čega se vidi, da su u tadanjem društvu zauzimali vidan položaj i bili već prilično imućni. Iz te porodice potječe i pakrački vladika Stefan Kragujević.¹

Tačnu godinu, kada je kuća porodice Kragujević podignuta, nisam mogao ustanoviti, ali po arhitektonskim oblicima i građevinskom materijalu, može se uzeti, da je zidana oko godine 1760. ali je arhitektura ove kuće za Osijek osebujna i odvaja se od ostalih donjovaroških kuća iz tog vremena. Zgrada je postavljena na uglu ulica, koje zatvaraju mali trg. Tlocrtni raspored prikazuje izdužen oblik građanske kuće sa četiri prostrane sobe, koje su preko spojnog hodnika vezane sa prostorijama domaćinstva i sa dvorištem. Frontalna strana je okrenuta u Stankovićevu ulicu i pretstavlja natkriven trijem sa zidanim stubovima i plitkim lucima. Stubovi su okrugli i počivaju na snažnim četvrtastim postoljima. Strop u trijemu nije zasveden, kako je to kod ostalih zgrada onoga doba, nego je oblikovan kao goli drveni strop sa vidljivim grednikom i središnjom podvlakom. Visoki zidani zabat nad frontalnim lucima zatvara prednji tavanski otvor, a krov je pokriven glatkim crijepom. Otvori između stubova u trijemu zatvoreni su šipkastom željeznom ogradom i imaju troja vrata izrađena od istog materijala, istog oblika. Jedna su postavljena frontalno u desnom uglu, sa izravnim ulazom u kuću, a ostala dvoja vrata ugrađena su sa obje bočne strane trijema. (sl. 2).

Iz ovakovog tlocrtnog riješenja može se zaključiti, da se je vlasnik bavio obrtničko-trgovačkim poslom, da mu je ulazna prostorija bila dućan, a trijem služio za izlog gotove robe. Hodnik je bio direktna veza sa stanom i radionicom u dvorištu.

Osebujnost arhitekture ove kuće izražena je oblikovanjem trijema sa lucima na okruglim stubovima, te golim drvenim grednikom, što se vidno odvaja od ostalih donjovaroških kuća iz tog baroknog doba. Analizom ovih oblika i načina gradnje može se zaključiti, da su Kragujevići doselili iz Srbije i sobom prenijeli djelomično iskonske arhitektonske oblike svoga kraja, u kom kraju je ovakav oblik poznat pod imenom domaćeg stila.

Naročito su interesantne kaljeve peći, nađene u sobama. Tri su okruglog oblika, a četvrta, koja se nalazila u velikoj sobi, izrađena je u obliku lire i zbog svoje naročitosti čuva se u Muzeju Slavonije u Osijeku. Sve četiri peći su od kaljeva sivo-plave pastelne boje, ukrašene bijelom ornamentikom i potječu iz doba empira (sl. 3). Loženje se vršilo iz hodnika. I ovaj detalj dokazuje, da su se Kragujevići u Osijeku dobro plasirali i kao vješti obrtnici stekli lijep imetak.

Ing. B. Katušić.